

ไอ้ตุตขี้วัว

วิมล คำศรี

๑. เนื้อเรื่อง

นานมาแล้ว ในหมู่บ้านแห่งหนึ่ง.....มีชายอัปลักษณ์อยู่คนหนึ่งเป็นผู้ที่มีตุดขึ้นเต็มไปทั้งตัว ตูदनนั้นก็มึสีดำเหมือนกับขี้วัว ใครๆ ต่างก็เรียกชายอัปลักษณ์คนนั้นว่า "ไอ้ตุตขี้วัว" กันทั้งหมู่บ้าน เหตุที่ไอ้ตุตขี้วัวเป็นคนน่าเกลียดน่าชังก็เนื่องมาจาก ตูด...สีดำที่มันเป็นอยู่ทั่วตัวนั่นเอง ผู้คนที่ได้พบเห็นต่างก็พากันรังเกียจ.....แล้วในที่สุดก็กลายเป็นเกลียดชังมันไปด้วย บางคนนั้นแม้แต่.....มองก็ไม่อยากมองมันเสียเลย ก็มีอยู่มาก พ่อแม่ของไอ้ตุตขี้วัวจึงได้จัดการปลุกหนำให้ที่ท้ายไร่ชายป่าแล้วได้ไล่ให้มันไปอยู่เสียในที่นั้นในเวลาต่อมา

ไอ้ตุตซี่วู้วก็รู้สึกน้อยใจในบุญวาสนาของมันที่
เกิดมาไม่เหมือนคนอื่น ๆ จึงได้ตั้งใจเก็บตัวอยู่ที่ท้ายไร่
แห่งนั้นแต่ผู้เดียว เนื่องจากไอ้ตุตซี่วู้วเป็นคนขยันขันแข็ง
มันจึงได้ปลูกผักหญ้า แตงกวา ชีพัว น้ำเต้า ขึ้นใน
บริเวณท้ายไร่อันเป็นที่พำนักของมันนั่นเอง พืชผักของ
ไอ้ตุตซี่วู้วก็ล้วนแต่งอกงามสมบูรณ์กันไปทุกต้น ทั้งนี้
ก็เพราะไอ้ตุตซี่วู้วได้เอาน้ำเอี่ยวของมันรดรด ซึ่งก็เป็น
มายาอาหารชั้นดีของผักของแต่งไปเท่านั้นเอง พืชผัก
เหล่านั้นต่างก็ออกลูกออกผลคดคันกันไปทั้งไร่แห่งนั้น

อยู่มาวันหนึ่ง พระธิดาของกษัตริย์เมืองนั้นได้
เสด็จประพาสป่า และ.....ก็ให้บังเอิญเสด็จผ่านไร่แห่งนั้น
ด้วย พระธิดาทรงเห็นพืชผักที่ล้วนแต่อันทั่วจนสมบูรณ์
งดงามเช่นนั้นก็ทรงรู้สึกสนพระทัย จึงได้ทรงเก็บเอา
แตงกวาเสวยไปผลหนึ่ง

อยู่ต่อมาพระธิดาผู้นั้นก็ได้ทรงตั้งครรภักขึ้นมาเอง
พระราชารู้เป็นบิดาเมื่อทราบข่าวเข้าก็ทรงพระพิโรธมาก
ที่สูงสาวของตนได้มีเหตุเป็นไปในทางเสื่อมเสีย จึงได้
ทรงซักถามเธอกับพระธิดาว่า ใครคือพ่อของเด็ก
ในครรภัก...? พระธิดาก็ตอบไม่ได้ เนื่องจากนางไม่เคย
ยุ่งเกี่ยวคบหากับชายใดมาก่อนเลย ซึ่งก็ยิ่งทำให้
พระราชารู้เป็นบิดากว่าโกรธลูกสาวของตนมากขึ้นๆ ไป
จากเดิมเป็นทวีคูณ.....เมื่อพระธิดาคลอดบุตรเป็นชาย
กระทั่งพระนัดดาของพระองค์พอรู้คลอดแล้ว พระราชา
จึงได้ทรงประกาศป่าวร้องไปทั่วทั้งประเทศดินนั้นว่า "ถ้า
ผู้หนึ่งผู้ใดสามารถทำให้พระกุมารนัดดาของพระองค์
คลานเข้าไปหาหรือคลอเคลียด้วยแล้ว พระองค์จะ
อภิเษกสมรสให้กับพระธิดา และยังคงแบ่งเมือง
ให้ปกครองอีกกึ่งหนึ่งด้วย เพราะจะถือว่าเป็นบิดาของ
พระกุมาร และให้ชาวบ้านชาวเมืองที่เป็นเพศชาย
ทุกคนมาเสนอตัวให้พระกุมารเลือกเอาเป็นบิดา และถ้า
ใครไม่มาหรือขัดขืน.... ก็จะถูกลงโทษอย่างหนัก"
ชาวบ้านชาวเมืองจึงได้มาพร้อมกันที่หน้าพระลานของ
เมืองนั้น

เมื่อถึงเวลาเสียงทวยเพื่อหาลูกเขย พระราชา

พร้อมด้วยพระนัดดาและพระธิดาก็เสด็จออก บรรดา
ชายที่มาชุมนุมกัน ณ ที่นั้น ต่างก็อยากเป็นลูกเขยของ
กษัตริย์กันทั้งสิ้น ไม่ว่าจะแก่เฒ่าหรือหนุ่มน้อยหนุ่ม
ใหญ่ ต่างคนก็ต่างก็ใช้วิธีการเพื่อที่จะให้พระกุมาร
คลานมาหาตนกันอย่างสุดความสามารถของแต่ละคนไป
เช่น บางคนก็เอาขนมมเนย หรือของเล่นเข้ามาล่อ
แต่พระกุมารก็ไม่สนใจนำพาอะไรเลย พระราชาก็ให้
ทรงรู้สึกผิดหวังในอุบายของตนยิ่งนัก ขณะที่การค้นหา
ลูกเขยด้วยวิธีนั้นของพระองค์ใกล้จะยุติลงแล้ว
ทันใดนั้น....ไอ้ตุตซี่วู้วก็วิ่งพรวดพราดเข้ามาจนใกล้กับ
ที่ประทับ ซึ่งมันก็ได้ถือแตงกวามาเพียงลูกเดียวเท่านั้น
แต่....ทว่าครั้นพระกุมารเห็นแตงกวานั้นเข้าก็ได้รับคลาน
ไปหาแล้วนั่งลงบนตัก...ของมัน พร้อมๆ กันนั้น
พระกุมารก็ได้คว้าเอาแตงกวาผลนั้นไปจากมือของไอ้ตุต
ซี่วู้วไปด้วย พระราชาเมื่อทรงเห็นประจักษ์เช่นนั้น
ก็ทรงพระพิโรธขึ้นทันที ด้วยเข้าใจว่าลูกสาวของตนไฝ่ชั่ว
มาก ที่ได้ร่วมภริยาสมสู่กับชายอัปถัมภ์ได้ลงคอ
เช่นนั้น จึงมีรับสั่งให้ล่อยแพนเรทศไปเสียทั้งสามคน
คือ พระธิดา พระกุมารผู้เป็นนัดดา และไอ้ตุตซี่วู้ว
พร้อมทั้งให้ใส่อาหารแห้งลงในแพนั้นเพื่อนำไปกิน

ได้หลายมือและยังแถมให้พริ้วใส่แพไปอีกเล่มหนึ่งเพื่อจะ
ได้ใช้เป็นเครื่องมือทำมาหากินด้วย แพนนั้นก็ปล่อยไป
ตามยถากรรม...ไปตามกระแสน้ำ และเกลียวคลื่นใน
ทะเล จน...กระทั่งได้เกยตื้นขึ้นในที่แห่งหนึ่ง ใต้อุดขี้วัว
ก็ได้จัดการสร้างหน้าขึ้นเพื่อพักอาศัย แล้วทั้งสามก็ได้
อยู่กินกันเป็นผัวเมียและลูกตั้งแต่นั้นมา

ใต้อุดขี้วัวได้ใช้พริ้วเล่มนั้นเริ่มกางป่าดางไร่ปลูก
ผักพริกแพ่งที่มันถนัด เพื่อเอามาเลี้ยงครอบครัวของมัน
ต่อไป พระธิดาเมียของมันก็เป็นหญิงดี เมื่อนางตกเป็น
เมียของใต้อุดขี้วัวแล้วก็ได้ปฏิบัติหน้าที่ของภริยาที่ดี
ไม่บกพร่องหรือขึ้นกรังเกียดชายอัปลักษณ์ผู้ผัวแต่อย่างใด
รุ่งขึ้นก็คุดห่อให้ผัวไปเป็นอาหารเที่ยง ในระหว่างที่ใต้อุด
ขี้วัวทำงานดางไร่ดางป่าอยู่เป็นประจำทุกวัน

อยู่มาวันหนึ่ง เมื่อใต้อุดขี้วัวดางป่าอีกด้านหนึ่ง
เสร็จลงแล้ว มันก็ได้กลับมาอยู่ที่อาศัย แล้วก็ได้บอกเมีย
ให้ทราบด้วยความภูมิใจว่า 'งานดางป่าของมันได้เสร็จ
ลงแล้วทุกด้าน ต่อไปก็จะได้ทำไร่ปลูกผักหญ้ากินเสียที'
ครั้นรุ่งขึ้นเช้า ขณะที่ใต้อุดขี้วัวนำเมล็ดพันธุ์ผัก
เพื่อจะไปปลูกในที่ที่มันได้ดางและทำแปลงไว้แล้วนั้น
มันก็รู้สึกแปลกใจมาก ด้วยเหตุที่ว่าที่ตรงนั้นมันก็ได้ดาง
และปรนแล้ว แต่มา...วันนี้ก็ได้กลับกลายเป็นป่าเสีย
ดังเดิมไปได้ ใต้อุดขี้วัวได้ยืนงงเหมือนผีหลงเปรวอยู่...
นาน... แล้วจึงได้ล้มตัวลงนอนข้างขอนไม้ในที่นั้น
ด้วยความละหើยใจยิ่ง

ขณะนั้นได้มีลิงหางยาวตัวหนึ่ง ออกมาจากป่า
ทึบ ข้างที่ของใต้อุดขี้วัว และได้มานั่งบนขอนไม้ตรงที่
ใต้อุดขี้วัวนอนแอบอยู่พอดี และแล้ว...ลิง.....ก็ ซีนัว
ไปยังป่านั้น...พลัน...ปากก็หาย เมื่อมันขึ้นไปอีกหน ต้นไม้
ที่หายสูญไปนั้นก็กลับมีขึ้นเหมือนเดิมอีก แล้วลิงตัวนั้น
ก็ได้เล่นซี้ไปซี้มาอยู่เช่นนั้นหลายครั้งหลายหน ใต้อุดขี้วัว
เมื่อเห็นเช่นนั้นก็ทราบสาเหตุที่เกิดขึ้นกับไร่ของมันทันที
มันจึงได้จับหางลิงไว้แน่น แล้วบิดหมุนไปอย่างแรง
ด้วยความโกรธ ลิงวิเศษตัวนั้นเมื่อได้รับความเจ็บปวด
เข้าก็ได้ฮั่นวอนให้ใต้อุดขี้วัวปล่อยมันไปเสีย แล้ว

เมื่อจะให้มันทำอะไรให้ ลิงตัวนั้นก็รับปากว่าจะทำ...ให้
ทุกอย่างตามที่ใต้อุดขี้วัวต้องการ ใต้อุดขี้วัวจึงบอกลิงที่
ที่ตัวของมันเพื่ออุดขี้วัวที่มันเป็นอยู่นั้นจะได้หายๆ ไป
เสียที ลิงวิเศษก็ทำตาม อุดขี้วัวจึงได้หายไปจนหมดสิ้น
ใต้อุดขี้วัวจึงได้กลับกลายเป็นชายหนุ่มรูปงามขึ้นตั้งแต่
บัดนั้นมา และมันก็ได้ปล่อยลิงไปตามสัญญา แล้วลิง
วิเศษตัวนั้นก็ไม่ได้มารบกวนมันต่อไปอีกเลย เมื่อมัน
กลับมาถึงหน้าที่อาศัยจึงได้เล่าเหตุการณ์ที่ประสบมาให้
เมียฟัง เมียก็ดีใจยิ่งที่ผัวตนหายจากโรคอุดขี้วัวไปได้
ซี้ยังมีรูปร่างหล่อเหลาเข้าอีกด้วย ก็ยิ่งทำให้พระธิดา
เมียของมันเพิ่มความรักในตัวของมันยิ่งขึ้น ทั้งสองก็
ได้ช่วยกันทำมาหากินและเลี้ยงลูกของตนจนมีฐานะ
ร่ำรวยขึ้นมา

ในเวลาต่อมา พระมเหสีของกษัตริย์เมืองนั้นหรือ
แม่ยายของใต้อุดขี้วัวนั่นเองได้ประชวรลง แล้วใคร่อยาก
จะเสวยแตงกวา แต่ทว่าในเวลานั้นก็ไม่มีใครปลูก
แตงกวาเอาไว้เลย จึงไม่มีใครสามารถหาแตงกวาให้
พระนางได้ พระนางผู้เป็นพระมารดาของพระธิดาก็ยิ่ง
ประชวรลงๆ พระราชาจึงสั่งให้ทหารและเสนาอำมาตย์
ทั้งหมดระดมคนกันไปหาแตงกวามาให้ได้ ทหารพวก
หนึ่งได้เดินทางไปจน...ถึงที่อาศัยของใต้อุดขี้วัวกับ
ครอบครัว ทหารพวกนั้นจำพระธิดาได้พร้อมทั้งได้เห็น
ความเปลี่ยนแปลงของใต้อุดขี้วัวด้วย จึงได้บอกเรื่องราว
ให้พระธิดาทราบ พระธิดาก็ได้ให้แตงกวาไปถวาย
แต่พระมารดาของนาง เมื่อพระมเหสีได้เสวยแตงกวา
ของลูกเขยแล้วก็ทำให้พระโรคที่ประชวรนั้นหายลง
พวกทหารที่ไปเอาแตงกวามาก็กราบทูลพระราชา และ
พระมเหสีให้ทรงทราบถึงความเปลี่ยนแปลงของราชบุตร
เขย พระราชาจึงมีรับสั่งให้เสนาอำมาตย์จัดขบวน
ไปรับใต้อุดขี้วัวราชบุตรเขยพร้อมทั้งพระธิดาและนัดดา
ของพระองค์กลับมาอยู่ในพระราชวัง และยังแบ่งเมือง
ให้ครอบครัวของกึ่งหนึ่งตามสัญญาเดิมอีกด้วย

ผู้เล่า : นายสำรวย พ่วงทอง

๒๔ หมู่ที่ ๑ ต.ท่าประจักษ์ อ.ชะอวด จ.นครศรีธรรมราช

๒. การศึกษาวิเคราะห์

๒.๑ ประเภทของนิทาน

อาจารย์วิเชียร ณ นคร ผู้ศึกษานิทานพื้นบ้าน ในจังหวัดนครศรีธรรมราช จัดนิทานเรื่อง "ไอ้ตุ๊ดขี้วิว" เป็นนิทาน "ปรัมปรา"

ตามหลักวิชาคติชนวิทยาและวรรณกรรมท้องถิ่น ได้ให้ความรู้ ความเข้าใจ นิทาน "ปรัมปรา" ไว้ดังนี้

นิทานปรัมปรา (Fairy Tales) หมายถึง นิทาน รุ่นเก่าแก่ที่แสดงพฤติกรรมของตัวละคร ว่าเกี่ยวข้องกับ ผูกพันอยู่กับอำนาจเหนือธรรมชาติ สะท้อนความเชื่อถือในสังคมยุคโบราณ เช่น ความเชื่อเรื่องเทพ เรื่อง อมนุษย์ เรื่องไสยศาสตร์ และเรื่องสัตว์ใหญ่ เป็นต้น โครงเรื่องอาจประกอบด้วยหลายสารัตถะ เนื้อเรื่อง แม้จะบ่งบอกแหล่งกำเนิดและฉาก แต่ก็ไม่สามารถบ่งชี้ได้ชัดเจนว่า ณ ที่ใด และอยู่ในเวลาใด

โครงเรื่องของนิทานปรัมปรา มีลักษณะเป็นเรื่องที่ ผูกขึ้นตามจินตนาการของผู้เล่า จึงมีโครงเรื่องหลายแนว ตัวละครจึงมีหลายหลาก เช่น เทวดา นางฟ้า ยักษ์ ภูติผี แม่มด สัตว์ประหลาด หรือสัตว์ใหญ่ ฉากของเรื่อง ก็เป็นไปตามจินตนาการของผู้เล่า

นิทานปรัมปราของตะวันตก ได้แก่เรื่อง โพรบิอุส ของตะวันออก ได้แก่เรื่อง รามายณะ เรื่องทศวาร บันเทิง และของไทยได้แก่ เรื่องแก้วหน้าม้า เรื่องควีน หลวิชัย และเรื่องเด็กฉลาดกับยักษ์เงิง เป็นต้น^๑

นิทานเรื่อง "ไอ้ตุ๊ดขี้วิว" ได้แสดงพฤติกรรมของ ตัวละครหลายตัวตั้งแต่กษัตริย์-สามัญชน และสัตว์วิเศษ ตัวละครที่ปรากฏได้แก่ พระราชา พระราชินี พระธิดา ทหาร "ไอ้ตุ๊ดขี้วิว" และลิงวิเศษ

ตัวละครเหล่านี้ ผูกพันอยู่กับสิ่งเหนือธรรมชาติ คือ สตรีตั้งครรภ โดยไม่มีสัมพันธทางเพศกับบุรุษ แต่งกว่าสามารถเป็นสื่อให้ พ่อ-แม่-ลูก พบกัน รู้จักกัน อยู่ร่วมกันได้ แต่งกว่าเป็นยาวิเศษรักษาโรคได้ ลิงวิเศษ สามารถชี้ให้ "ตุ๊ดกำเนิด" ของ "ไอ้ตุ๊ดขี้วิว" หายไปได้ ดังนี้ เป็นต้น

ฉากที่ปรากฏในเรื่อง "ไอ้ตุ๊ดขี้วิว" มีอยู่หลายฉาก คือหมู่บ้านในชนบท ท้องไร่ชายป่า ปราสาทราชวัง แม่น้ำ ทะเล เป็นต้น แต่ไม่สามารถระบุได้ว่า ฉาก เหล่านี้แท้จริงอยู่ที่ไหน เพราะเป็นฉากในจินตนาการ ตามแบบฉบับของนิทาน "ปรัมปรา" นั่นเอง

๒.๒ คุณค่าของนิทาน

โดยภาพรวม นิทานพื้นบ้านมีคุณค่าอย่างน้อย ๕ ประการคือ

๒.๒.๑ คุณค่าทางการสำเริงอารมณ์ หมายถึง คุณค่าในแง่ให้ความสนุกเพลิดเพลินต่อผู้ฟังหรือผู้อ่าน เพราะนิทานเป็นวรรณกรรมที่มีตัวละครแสดงประวัติ ความเป็นมา แสดงพฤติกรรม หรือ การแสดงออกของ ตัวละคร สามารถสร้างความสนุกสนาน และแฝงความรู้ และคติเตือนใจให้แก่ผู้ฟังได้ การฟังนิทานจึงได้รับความสำเร็จอารมณ์วิธีหนึ่ง

๒.๒.๒ คุณค่าทางสังคมสัมพันธ์ หมายถึง คุณค่าในแง่การสร้างความปลอดภัยรอบรู้ และเสริมสร้าง สติปัญญาแก่ตนเอง การได้ฟังนิทานก็เท่ากับการได้ฟัง ร่วมกัน ย่อมก่อให้เกิดความสนิทมักคุ้น ความรัก และความเข้าใจกันมากขึ้น

๒.๒.๓ คุณค่าทางปัญญา หมายถึง คุณค่า ในแง่สร้างความฉลาดรอบรู้ และเสริมสร้างสติปัญญา แก่ตนเอง การได้ฟังนิทานก็เท่ากับการได้ฟังความคิด และภูมิปัญญาของผู้สร้างสรรค์ ซึ่งได้กลั่นกรองและ ทดสอบมาจากสังคมรุ่นต่างๆ มามากแล้ว ย่อมก่อให้เกิด ความมีภูมิปัญญาแก่ตัวผู้ฟังได้มาก ขณะเดียวกันก็ ได้รับความรู้เรื่องศัพท์สำนวนภาษาควบคู่กันไปด้วย

๒.๒.๔ คุณค่าทางสังคมประยุกต์ หมายถึง คุณค่าในแง่การปลูกฝังและถ่ายทอดความคิดและความ

^๑ วิเชียร ณ นคร การศึกษานิทานพื้นบ้านในจังหวัดนครศรีธรรมราช หน้า ๔๓

เพื่อของสังคมไปยังสมาชิกใหม่ของสังคม สังคมมนุษย์ มีวัฒนธรรมในการสืบทอดและดำรงเผ่าพันธุ์หลายวิธีการเล่าเรียนก็เป็นอีกวิธีหนึ่งที่ใช้เพื่อการนี้

๒.๒.๕ คุณค่าทางการศึกษาวัฒนธรรม หมายถึง คุณค่าในแง่สะท้อนภาพสังคมแก่ผู้ฟัง ทั้งโดยเจตนาและไม่เจตนา นิทานเป็นมรดกทางปัญญาของผู้คนในสังคมหนึ่งๆ เมื่อถูกนิทานขึ้นจึงหนีไม่พ้นที่จะต้องเอาความคิดและค่านิยมในยุคสมัยนั้นๆ เข้ามา การศึกษานิทานจึงเท่ากับเป็นการศึกษาวัฒนธรรมของชุมชนไปในตัว

นิทานเรื่อง "ไอ้ตุตขี้วัว" ในฐานะที่เป็นนิทานพื้นบ้านเรื่องหนึ่ง จึงย่อมมีคุณค่าตามกรอบทั้ง ๕ ประการดังกล่าวแล้ว

อย่างไรก็ตาม นิทานเรื่อง "ไอ้ตุตขี้วัว" ได้บันทึกและถ่ายทอดวิถีชีวิต และสะท้อนภาพสังคมไทยไว้ส่วนหนึ่ง ในที่นี้ขอนำมาพิจารณาบางลักษณะโดยสังเขป ดังเช่น

ก) จารีตประเพณี หมายถึงประเพณีที่มีข้อห้ามหรือศีลธรรมเข้ามาเป็นส่วนประกอบ จึงเป็นกฎที่มีความสำคัญต่อสวัสดิภาพของสังคม สังคมมีกฎระเบียบให้ปฏิบัติตาม ถ้าใครฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามก็ถือว่าเป็นความผิด ดังนั้นบุคคลจึงต้องปฏิบัติตามเพื่อประโยชน์ของสังคม จารีตประเพณีบางครั้งอาจเรียกว่า "กฎศีลธรรม" หรือ "วินัยแห่งจรรยา" ก็ได้และเป็นต้นเค้าของกฎหมายมหาชน^๙

นิทานเรื่อง "ไอ้ตุตขี้วัว" ได้แสดงบทบาทในฐานะเป็นสื่อถ่ายทอดจารีตประเพณีกล่าวคือ สะท้อนจารีตการลงโทษในสมัยโบราณ ด้วยวิธีลอยแพผู้กระทำผิด หรือผู้ที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นเสนียดจัญไรแก่บ้านเมือง ในเรื่องนี้มีกรณีตัวอย่างชี้ให้เห็นเด่นชัด เมื่อพระราชธิดาเสวยแฉ่งกวางผลหนึ่ง ในขณะที่เสด็จประพาสป่า ต่อมาก็ทรงครรภ์ แม้พระราชอาจะคาดคั้นถามว่าใครคือบิดาของบุตรในครรภ์ ก็ไม่ได้คำตอบ พระราชาทรงรอจนพระราชธิดาประสูติ จึงประกาศหาตัวผู้เป็นพ่อโดยวิธีให้ชายทุกคนในเมืองนั้นมาเสนอตัวให้พระราชนัดดาเลือก

เมื่อพระราชนัดดาเลือกเอานายตุตขี้วัว ผู้ซึ่งมีตุตสีดำขี้วัวอยู่ที่ทั่วร่างกายเป็นบิดา พระราชาก็ทรงกริ้ว จึงให้ลอยแพไปเสียทั้งสามคน^{๑๐}

ข) การสาธารณสุขพื้นฐาน การสาธารณสุข หมายถึง การดูแลอภิบาลเพื่อให้ร่างกายและจิตใจของประชาชนมีสุขภาพและอนามัยดี ซึ่งจะส่งผลให้ครอบครัวและชุมชนบังเกิดความสุขสงบได้ยาวนาน

เนื่องจากการอนามัยส่วนบุคคล และการสุขภาพภิบาลชุมชนนครศรีธรรมราช ในสมัยโบราณยังอยู่ในลักษณะของสังคมดั้งเดิมชาวบ้านมักให้ยากกลางบ้านหรือสมุนไพรรักษา และ "หมอมเหวตา" เป็นปัจจัยในการรักษา จึงทำให้การสาธารณสุขของชุมชนยังไม่ได้ผลเท่าที่ควร

นิทานเรื่อง "ไอ้ตุตขี้วัว" ได้สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตอันเกี่ยวข้องอยู่กับการสาธารณสุขพื้นฐานของชุมชนและสังคมนครศรีธรรมราช ได้ส่วนหนึ่ง กรณีตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือ ตัวเอกของเรื่อง เป็นโรคผิวหนัง(ตั้งแต่กำเนิด) ชนิดหนึ่งเรียกว่า "ตุต" (หรือหูดในภาษากลาง) แต่เป็นตุตสีดำคล้ายสีขี้วัว จึงเรียกกันว่า "ตุตขี้วัว"

"ตุตขี้วัว" เป็นโรคที่มีมานานแล้ว ตัวเอกของเรื่องหายจากโรคนี้เพราะได้ "หมอมเหวตา" ช่วยรักษา คือนิ้วชี้ของลิงวิเศษตัวหนึ่ง

มีผู้รู้กล่าวว่า โรค "ตุตขี้วัว" ซึ่งเคยระบาดในเขตพื้นที่อำเภอชะอวด และอำเภอธัญพิบูลย์ เมื่อไม่กี่ปีมานี้ เกิดจากน้ำเป็นพิษ แต่เรียกโรคนี้ว่า "ใช้ดำ" ไม่เรียก "โรคตุตขี้วัว" เหมือนอย่างในนิทานเรื่อง "ไอ้ตุตขี้วัว" แต่อย่างไร

ค) การประกอบอาชีพ พื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช มีทรัพยากรที่มีประโยชน์ และจำเป็นต่อการดำรงชีวิตค่อนข้างมาก โดยเฉพาะมีดินดีเหมาะสำหรับ

^๙ สุพัตรา สุภาพ สังคมวิทยา หน้า ๑๗-๑๘

^{๑๐} วิเชียร ณ นคร การศึกษานิทานพื้นบ้านในจังหวัดนครศรีธรรมราช หน้า ๙๒

ทำสวน มีน้ำ มีป่าไม้อุดมสมบูรณ์ จึงส่งผลให้ ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพทางการเกษตร โดยเฉพาะ การทำนาทำไร่ เป็นอาชีพเก่าแก่ที่ทำกันทุกพื้นที่ของ จังหวัด

นิทานเรื่อง "ไอ้ตูดขี้วัว" ได้สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิต อันเกี่ยวข้องกับอาชีพการทำนาทำไร่ หลายตอน โดย ตัวละครตัวเอก คือ "ไอ้ตูดขี้วัว" ทำนาทำไร่มาตั้งแต่ต้น จนได้ครอบครองเมืองในปีปลายของชีวิต

ง) ความเชื่อ เรื่องอำนาจเหนือธรรมชาติเข้ามา ผูกพันอยู่กับวิถีชีวิตของชาวนครศรีธรรมราชและสังคม ไทยโดยส่วนรวมมาเป็นระยะเวลาหลายชั่วอายุคน โดยเฉพาะในสังคมเกษตร

นิทานเรื่อง "ไอ้ตูดขี้วัว" ได้สะท้อนภาพชีวิตเกี่ยวกับความเชื่อดังกล่าวอย่างชัดเจน กรณีตัวอย่างคือ ลิงวิเศษสามารถใช้นิ้วชี้ให้ป่าหายไป และเกิดขึ้นใหม่ดังเดิม ได้ สามารถชี้ให้ "ตูดกำเน็ด" ของ "ไอ้ตูดขี้วัว" หายไปได้ ซึ่งนับเป็นเรื่องมหัศจรรย์ยิ่ง

อีกกรณีหนึ่งคือ ความเชื่อเรื่องการบริโภควัตถุ บางอย่าง สามารถทำให้สตรีตั้งครรภ์ได้โดยไม่มีเพศสัมพันธ์กับบุรุษ เช่น พระราชธิดาเสวยแตงกวา จากไร่ ของ "ไอ้ตูดขี้วัว" ทำให้พระราชธิดาทรงครรภ์ได้ เป็นต้น

จ) โลกทัศน์บางประการ ชาวนครศรีธรรมราช ถือว่าเพศชายเป็นผู้นำ เป็นผู้มีความเข้มแข็งพอที่จะต่อสู้ กับอุปสรรคนานาประการ เป็นผู้มีความสามารถในงานช่างก่อสร้างเมืองต้น และการประกอบอาชีพนอกบ้าน เพื่อเลี้ยงดูครอบครัว เพศหญิงเป็นผู้ตาม เป็นแม่บ้าน ขยันขันแข็งในกิจบ้านงานเรือน รู้จักปรนนิบัติสามีและดูแลเอาใจใส่ลูกหลานในครอบครัว

นิทานเรื่อง "ไอ้ตูดขี้วัว" ได้สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิต ซึ่งเกี่ยวข้องกับโลกทัศน์ดังกล่าวอย่างชัดเจน จากกรณี "ไอ้ตูดขี้วัว" เป็นคนขยันขันแข็ง สู้งานสู้ชีวิต สามารถทำ การเกษตรโดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ซึ่งมีอยู่ในสภาวะแวดล้อม จนผลิตผลเจริญงอกงาม

เมื่อถูกกลอยแพก็ไม่ประหวั่นพรั่นพรึง ครั้นแพ เกยตื้นแล้ว ก็สร้างหน่อขึ้นพักอาศัย ตั้งใจจดจ่อทำไร่

ด้วยเครื่องมือพื้นบ้านคือ มีดพร้าเพียงเล่มเดียว จน สามารถทำมาหาเลี้ยงครอบครัวได้อย่างมีความสุข

ส่วนพระราชธิดา แม้จะมีสามีเป็นชายรูปร่าง อปลักษณ์ ก็ไม่ได้รังเกียจเป็นตัวอย่างของสตรีที่ดี ได้ ปฏิบัติหน้าที่ภรรยาที่ดีโดยตลอด

๗๖

วิถีชีวิต และสภาพสังคมไทย สังคมนครศรีธรรม ราช จากนิทานเรื่อง "ไอ้ตูดขี้วัว" ที่ยกมาพิจารณาศึกษา โดยสังเขปนี้ คงจะเป็นสื่อพอที่จะช่วยให้ผู้อ่านได้ มองเห็นคุณค่าของนิทานอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น

๒.๓ สัมพันธภาพระหว่างนิทาน เรื่อง "ไอ้ตูดขี้วัว" กับวิถีชีวิตของชุมชนและ สังคมนครศรีธรรมราช และสังคมไทย โดยส่วนรวม

นิทานเรื่อง "ไอ้ตูดขี้วัว" มีความสัมพันธ์อยู่กับ ชุมชน และสังคมนครศรีธรรมราช และสังคมไทย โดยส่วนรวม หลายลักษณะกล่าวคือ

๒.๓.๑ อนุภาคของนิทาน อนุภาคของนิทาน เรื่อง "ไอ้ตูดขี้วัว" คล้ายคลึงกับวรรณคดีและวรรณกรรม ท้องถิ่นหลายเรื่องดังเช่น

๑) เรื่องท้าวแสนปม มีเนื้อเรื่องโดยย่อว่า มีพระราชธิดานอกไทรตริงษ์ ซึ่งมีรูปร่างมาก ถูก เทวดาดลใจ ให้อายกเสวยมะเขือ เมื่อพระราชธิดาได้ เสวยมะเขือ ซึ่งนายแสนปม (มีปมอยู่ตามตัวเป็นจำนวน มาก) ปลูกไว้และถ่ายปัสสาวะรดอยู่เป็นนิจเข้าไปทำให้ พระราชธิดาทรงครรภ์และประสูติราชโอรสพระองค์หนึ่ง ท้าวไทรตริงษ์อยากจะทราบ ว่า ใครเป็นบิดาของกุมาร น้อยผู้นี้ จึงป่าวร้องให้ชายทั่วนครถือของมาให้กุมาร หากกุมารรับของของผู้ใด ถือว่าผู้นั้นเป็นบิดาของกุมาร

ปรากฏว่า กุมารรับข้าวเย็นของนายแสนปม ทำให้ท้าวไทรตริงษ์ ทรงพระพิโรธ จึงขับไล่ พระราชธิดา นายแสนปมและพระกุมารเข้าป่า คนทั้งสามได้รับ ความลำบากอย่างแสนสาหัส จนกระทั่งพระอินทร์

ต้องจำแลงเป็นวานร นำอินทเทวีมาให้ ๑ ใบ นาย
แสนปมตีกลองและอริษฐานให้ปมหาย กลับกลายเป็น
หนุ่มรูปงาม และตีกลองนิมิตเมืองขึ้นใหม่ ชื่อ เมือง
เทพนคร แล้วขึ้นครองราชย์อย่างมีความผาสุกสืบมา^๑

จะเห็นได้ว่าเค้าโครงเรื่อง ท้าวแสนปม กับ เรื่อง
"ไอ้ตุตขี้วัว" คล้ายคลึงกันมาก

๒) เรื่องพญาศรีธรรมโศกกับเจ้าแดงโม เป็น
วรรณกรรมท้องถิ่นนครศรีธรรมราช ประเภทนิทาน
พื้นบ้าน มีเนื้อเรื่องโดยย่อว่าพระราชธิดา พญาศรีธรรม
โศก ประชวรพระโรคเรื้อรังมาเป็นเวลานาน เมื่อได้เสวย
แดงโมจากบ้านตายาย ปรากฏว่า หายประชวร แต่กลับ
ทรงครรภ์ พญาศรีธรรมโศกทรงพระพิโรธ จึงเนรเทศ
ให้ลอยแพ พระราชธิดาพลอยไปติดที่บ้านตายาย
พระราชธิดาได้อาศัยอยู่กับตายาย จนกระทั่งประสูติ
พระโอรส พระนามว่า "เจ้าแดงโม" เมื่อ "เจ้าแดงโม"
เจริญวัยขึ้น ได้ตามพระเจ้าตามาถึงเมืองนครศรีธรรม
ราช และกลับไปอยู่เมืองเหนือกับตายาย และ
พระมารดาจนได้ครองเมืองเหนือในที่สุด^๒

จะเห็นได้ว่านิทานเรื่องนี้มีอนุภาคคล้ายคลึงกับ
นิทานเรื่อง "ไอ้ตุตขี้วัว" อยู่หลายส่วน

๑๕๑

๒.๓.๒ วิถีชีวิตและภาพสะท้อนสังคม

วิถีชีวิตและภาพสะท้อนสังคม ที่ปรากฏในนิทาน
เรื่อง "ไอ้ตุตขี้วัว" ทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับจารีตประเพณี
การประกอบอาชีพ ความเชื่อ และโลกทัศน์เกี่ยวกับ
ชาย-หญิง ปรากฏให้เห็นในวรรณกรรมท้องถิ่น

นครศรีธรรมราช ทั้งที่เป็นวรรณกรรมลายลักษณ์
และวรรณกรรมมุขปาฐะแทบทุกเรื่องทุกประเภท

ด้วยเหตุนี้จึงสรุปได้ว่า วิถีชีวิตและภาพสะท้อน
สังคมที่ปรากฏในนิทานเรื่อง "ไอ้ตุตขี้วัว" จึงเป็นภาพ
ชีวิตที่ปรากฏอยู่จริงในชุมชนและสังคมนครศรีธรรมราช
ณ ช่วงกาลเวลาหนึ่งในสังคมชนบท

การศึกษานิทานพื้นบ้านในจังหวัดนครศรีธรรม
ราช เรื่อง "ไอ้ตุตขี้วัว" จึงทำให้เราได้รู้จักและเข้าใจ
กลุ่มชนและสังคมนครศรีธรรมราชได้ส่วนหนึ่ง ณ ช่วง
เวลาหนึ่ง

^๑ กรมศิลปากร ศกุนตลา มัทนะพาธา ท้าวแสนปม
และประมวลสุภาษิต หน้า ๓๘๓-๓๘๗

^๒ วิเชียร ณ นคร การศึกษานิทานพื้นบ้านในจังหวัด
นครศรีธรรมราชหน้า (๓๖-๓๘)

แหล่งข้อมูล : ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม

สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช

ประสานงานเตรียมข้อมูล : จาริ การะศรี อวยพร เจริญพร
จัดภาพประกอบ : ชัยณรงค์ อินทศร อำนวย ทองทะวัย